

МОТИВИ ПРИХОДУ ДО ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ВИПАДКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Олександра Лось^{а,*}

^а кафедра національної безпеки та політології,
Національний університет "Острозька академія", Острог, Україна

АНОТАЦІЯ

У роботі досліджено питання мотивації приходу до влади на місцевому рівні на прикладі громад Волинської області. Мета дослідження – проаналізувати вплив особистих цінностей представників органів місцевого самоврядування на їхню мотивацію працювати в місцевих органах влади. Робота розглядає основні теоретичні підходи до визначення поняття влади, її зв'язок із мотиваційними аспектами особистості, а також роль цінностей у формуванні мотиваційної структури. Дослідження ґрунтується на методиці вивчення мотиваційно-ціннісних типів, яку розробив Ш. Шварц, та проведеному кількісному анкетному опитуванні представників місцевого самоврядування Волинської області. Авторка акцентує увагу на важливості розуміння особистих цінностей для ефективного управління та політичної діяльності на місцевому рівні. Результати роботи засвідчують, що особисті цінності мають значний вплив на мотивацію працювати в органах місцевої влади, що впливає на якість та ефективність виконання службових обов'язків. Висновки дослідження можуть бути корисними для розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи управління на місцевому рівні.

Ключові слова:

мотивація, цінності, органи місцевого самоврядування, мотиваційно-ціннісні типи

^{*}адреса для кореспонденції:
oleksandralos91@gmail.com

^{*}ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3694-9840>

Історія статті:

Надійшла 23.09.2024

Прийнята 20.11.2024

Зміст цієї роботи може бути використаний на умовах міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0). Будь-яке подальше розповсюдження цієї роботи повинно містити покликання на автора(ів) та назву роботи, покликання на журнал та DOI.

Вступ. У численних наукових працях владу часто розглядають крізь призму внутрішнього прагнення індивіда контролювати, впливати або домінувати над іншими. Для окремих осіб обіймання владних посад асоціюється з досягненням успіху, високим соціальним статусом та можливістю реалізувати

власні інтереси. Водночас деякі дослідники акцентують увагу на значенні зовнішніх мотиваційних факторів, зокрема матеріальних стимулів. Мішель Фуко наголошує на тому, що дослідження феномену влади суттєво поступаються за рівнем теоретико-методологічного забезпечення порівняно з економічними чи природничими науками. На його переконання, владу здебільшого аналізують у межах правового дискурсу, зосередженого на питаннях легітимності та особливостях функціонування інституційних механізмів (Foucault, 1982: 777–795). Водночас він підкреслює односторонність цього підходу та його обмежену здатність адекватно пояснити складність явища влади.

Під час дослідження мотивів здобуття влади в контексті місцевого самоврядування в Україні рідко аналізують особистісні цінності. Як правило, поняття цінностей згадують у зв'язку з визначенням цілей публічного управління, зокрема в широкому соціальному контексті. У таких випадках цінності трактують як похідні від норм міжнародного права, положень національної конституції, а також релігійних, культурних і традиційних засад кожного конкретного суспільства. Американський політолог Стенлі Фельдман звертає увагу на недостатньо розвинений у науковій літературі підхід до аналізу організацій, який ґрунтується на концепції ціннісного конструювання (Feldman, 2003: 477–508). Учений переконаний, що у сфері соціальних наук дослідження будь-якої проблематики нерозривно пов'язане з цінностями, які лежать в основі людської поведінки та світогляду.

Професорка соціальної психології з Університетського коледжу Лондона Анна Гіноте у своїй роботі “Як влада впливає на людей: активація, бажання та пошук мети” доходить висновку, що влада може мати деструктивний вплив на продуктивність, соціальні взаємодії та етичну поведінку (Guinote, 2017: 353–381). Залежно від того, якими саме цінностями керується індивід, змінюється і характер впливу влади – від позитивного до негативного. На думку дослідниці, розгляд влади має відбуватися крізь призму особистісних характеристик, оскільки саме індивіди є її носіями та реалізаторами.

Таким чином, питання мотивацій приходу до влади, особливо на рівні місцевого самоврядування, залишається недостатньо опрацьованим у науковому полі. Особисті цінності, що значною мірою формують мотиваційні установки публічних діячів, потребують ґрунтовнішого аналізу. Такий підхід дає змогу глибше усвідомити, як ціннісні орієнтації впливають на управлінські рішення та професійну поведінку представників влади.

Огляд літератури. Поняття влади посідає одне з центральних місць у соціальних науках і викликає значну увагу дослідників, які підходять до його вивчення з філософських, соціологічних і психологічних позицій. Класик соціології Макс Вебер у своїй праці «Свобода і примус у правових спільнотах» виокремлює три типи легітимного панування: традиційне, харизматичне та раціонально-легальне (Вебер, 1998: 83–86). Він акцентує на тому, що влада може мати форму як примусу, так і авторитету, а легітимною вважає лише другу.

Талкотт Парсонс у своїй концепції політичної влади трактує її як символічний засіб комунікації, який функціонує у процесах соціальної взаємодії і спрямований на досягнення загального блага (Parsons, 1963: 232–262). Він порівнює владу з грошима, підкреслюючи її інструментальну, а не самодостатню цінність: значущими є не ресурси як такі, а цілі, які можна досягти за їх допомогою.

Фрідріх Ніцше вбачає в прагненні до влади первинний інстинкт, який лежить в основі більшості людських дій, навіть моральних чи альтруїстичних (Ніцше, 1–14). Його ідея «надлюдини» втілює концепцію індивіда, який реалізує свою волю до влади через творчу самореалізацію і відмову від загальноприйнятих норм.

Психоаналітична традиція подає прагнення до влади як реакцію на внутрішні психологічні потреби. Карен Хорні та Роберт Вінч трактують його як компенсаторний механізм, що допомагає подолати відчуття неповноцінності, закладене ще в дитячому віці (Winch, Horney, 1946). Подібної думки дотримувався Еріх Фромм, який у праці «Втеча від свободи» зазначав, що прагнення контролю є відповіддю на тривогу, пов'язану з надмірною відповідальністю за власне життя (Anshen, Fromm, 1948). Альфред Адлер вважав це проявом спроби компенсувати особисту невпевненість, виокремлюючи продуктивні й деструктивні форми такої мотивації (Adler, 2013). У свою чергу, Карл Юнг пов'язував прагнення до влади з архетипом «тіні» – несвідомим джерелом інстинктивних імпульсів, яке за відсутності інтеграції може спричиняти агресивну або руйнівну поведінку (Jung, 1959).

Суттєвий внесок у розуміння влади зробили й соціально-політичні теоретики. Стівен Лукс окреслює три виміри влади, зокрема її приховані форми, що впливають на переконання та цінності індивідів (Lukes, 1974). На його думку, справжня влада полягає не лише в управлінні діями, а й у формуванні світогляду. Антоніо Грамші, розвиваючи концепцію культурної гегемонії, демонструє, як панівні ідеї підтримують владну структуру через освіту, культуру та релігію (Holub et al., 1996).

У сучасному контексті вивчення мотивації до влади нерозривно пов'язане з аналізом людських цінностей. Шалом Шварц, дослідник у галузі соціальної психології, розробив теорію універсальних цінностей, що визначають поведінку та вибір людини (Schwartz, 1994). Він стверджує, що влада є лише однією з базових мотивацій, яка конкурує з такими цінностями, як досягнення, самостійність, традиції або турбота про інших. Ієрархія цих цінностей індивідуалізує мотивацію та зумовлює конкретну поведінку в політичному житті.

Паралельно Стенлі Фельдман наголошує, що ідеологічна орієнтація часто коріниться у ціннісних упередженнях, що формують політичні установки (Feldman, 2003: 477–508). Анна Гіноте, аналізуючи вплив влади на поведінку, доходить висновку, що саме система цінностей визначає, чи буде влада діяти деструктивно чи конструктивно (Guinote, 2017: 353–381).

Таким чином, наявні дослідження свідчать про складну природу прагнення до влади, в якій особистісні цінності, досвід, соціальний контекст і психологічні

механізми переплітаються в єдину структуру мотивації. Теорія Шварца є однією з найбільш придатних до емпіричного застосування, що й зумовлює її обрання як основи для цього дослідження.

Мета та завдання. Основна мета дослідження полягає у виявленні впливу системи особистісних цінностей посадових осіб, які працюють в органах місцевого самоврядування Волинської області, на їхню мотивацію брати участь в управлінських процесах на локальному рівні. Особливу увагу приділено дослідженню того, наскільки ціннісні орієнтації визначають прагнення до влади як інструменту самореалізації, соціального впливу або досягнення публічного блага.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення кількох дослідницьких завдань:

1. Провести аналітичний огляд наукових підходів щодо взаємозв'язку між особистісними цінностями індивіда та його мотиваційною структурою, зокрема в контексті прагнення до владних ролей.

2. Реалізувати емпіричне дослідження у формі соціологічного опитування серед представників органів місцевого самоврядування Волині з метою виявлення домінантних ціннісних орієнтирів та мотиваційних установок.

3. З'ясувати, які саме соціально-демографічні чинники (стать, вік, освітній рівень) можуть впливати на розподіл ієрархій цінностей серед представників органів влади на місцях, і наскільки значущою є ця варіативність.

Ці завдання спрямовані на глибше розуміння внутрішньої логіки функціонування місцевих еліт та дають змогу оцінити потенціал персонального чинника в забезпеченні ефективності місцевого врядування.

Методи дослідження та дані. У межах дослідження особистісних цінностей представників місцевої влади було застосовано стандартизований портретний ціннісний опитувальник (Portrait Values Questionnaire – Revised Revised, PVQ-RR), який розробив Шалом Шварц, автор теорії базових універсальних цінностей (Schwartz, 2021). Цей інструмент вимірює 57 індивідуальних цінностей, які об'єднуються в десять основних мотиваційно-ціннісних типів: самостійність, стимуляція, гедонізм, досягнення, влада, безпека, конформізм, традиціоналізм, доброзичливість та універсалізм.

Збір емпіричних даних здійснено методом анкетування, в ході якого респондентам було запропоновано оцінити ступінь схожості з вигаданою особою, змальованою в кожному з 57 тверджень опитувальника. Описані портрети містили характеристики, які опосередковано виявляють певну ціннісну орієнтацію. Респонденти мали оцінити ці описи за шкалою від «зовсім не схожа на мене» до «дуже схожа на мене». Щоб знизити ймовірність упереджених відповідей та забезпечити гендерну чутливість, анкети були адаптовані відповідно до статі респондента.

З метою виявлення впливу соціально-демографічних змінних (вік, стать, освітній рівень) на ціннісні типи, визначені за опитувальником PVQ-RR, у дослідженні було використано метод однофакторного дисперсійного аналізу (ANOVA). Цей статистичний підхід дозволяє оцінити значущість різниць

у середніх показниках залежних змінних (мотиваційно-ціннісних типів) між окремими групами респондентів відповідно до незалежних змінних.

Процедура опрацювання здобутих даних передбачала кілька аналітичних етапів. По-перше, для кожного мотиваційного типу було обчислено середнє арифметичне значення відповідних тверджень, що дозволило отримати агреговані оцінки для кожного респондента. По-друге, щоб усунути індивідуальний ефект схильності до високих або низьких оцінок, було розраховано індивідуальний середній рейтинг усіх 57 тверджень (MRAT – Mean RATing). По-третє, значення кожного мотиваційного типу було центровано способом віднімання MRAT з отриманого середнього значення. Така процедура дозволила забезпечити вищу точність під час порівняння міжособистісних відмінностей у структурі цінностей.

Застосування методології Шварца в поєднанні з дисперсійним аналізом створює надійне підґрунтя для виявлення стійких зразків ціннісної мотивації представників органів місцевого самоврядування та дозволяє репрезентативно оцінити вплив соціально-демографічних характеристик на формування їхніх мотиваційних установок.

Результати дослідження. Кожен із десяти мотиваційно-ціннісних типів, виокремлених у теорії Шалом Шварца, пов'язаний із певними базовими життєвими орієнтирами, які формують внутрішню мотивацію індивіда (Schwartz, 2012). Так, тип «Досягнення» характеризується прагненням до соціально визнаного успіху через демонстрацію власної компетентності відповідно до очікувань оточення. Ціннісний тип «Влада» спрямований на набуття соціального статусу, престижу, домінування над іншими особами чи доступ до ресурсів. Ці два типи поділяють спільну рису – орієнтацію на соціальне визнання.

Установки, притаманні типу «Самоуправління», передбачають цінування особистої свободи, автономного мислення, творчого підходу та незалежності в ухваленні рішень. Тип «Стимуляції» пов'язаний з потребою в новизні, гострих відчуттях та життєвому динамізмі. Натомість тип «Гедонізм» акцентує увагу на задоволенні та насолоді як важливих життєвих орієнтирах. Цінність «Безпека» зосереджена на потребі в стабільності, порядку та захисті як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях.

Тип «Конформізм» передбачає стримування власних імпульсів і дій, що можуть завдати шкоди або суперечити суспільним очікуванням. Він проявляється в щоденній взаємодії переважно з близьким соціальним оточенням. Цінність «Традиційність» апелює до поваги, лояльності та прийняття усталених норм, зумовлених культурними чи релігійними чинниками. «Універсальність» передбачає орієнтацію на турботу про інших, толерантність та екологічну свідомість, тоді як тип «Доброзичливість» фокусується на підтримці добробуту осіб, із якими респондент безпосередньо взаємодіє.

Перед проведенням подальших статистичних розрахунків було виконано процедуру оброблення даних у три етапи. Спочатку обчислено середнє значення по кожному з 10 мотиваційних типів, беручи до уваги відповідні твердження опитувальника. Далі вираховано індивідуальний середній рейтинг

(MRAT) для кожного респондента по всіх 57 твердженнях. Завершальним кроком стало центрування результатів: від кожного з десяти середніх значень віднято індивідуальний MRAT, що дозволило нейтралізувати вплив загальної схильності до високих чи низьких оцінок. Це особливо важливо з огляду на соціальну бажаність відповідей: деякі респонденти можуть свідомо завищувати оцінки позитивно забарвлених характеристик або занижувати негативні.

Шалом Шварц (2012) стверджує, що між різними суспільствами існує відносна узгодженість у ранжуванні базових цінностей. Зазвичай найвищі оцінки мають «Доброзичливість», «Універсалізм» і «Самоуправління», а найменші – «Влада» та «Стимуляція». Результати, здобуті в межах дослідження у Волинській області, частково підтверджують ці спостереження (табл. 1).

Таблиця 1

Середні оцінки мотиваційно-ціннісних типів представників органів місцевого самоврядування у Волинській області

Назва мотиваційно ціннісного типу	Середня невідцентрована оцінка	Середня відцентрована оцінка (С)
Самоуправління	4,58	0,39
Стимуляція	4,15	-0,04
Гедонізм	3,87	-0,32
Досягнення	3,83	-0,36
Влада	2,49	-1,71
Безпека	4,70	0,51
Конформізм	4,32	0,13
Традиційність	4,36	0,17
Доброзичливість	4,61	0,42
Універсалізм	4,53	0,34

Джерело: таблицю створила авторка на основі зібраних даних із опитування представників органів місцевого самоврядування Волинської області.

Серед усіх мотиваційних типів найнижчий показник спостерігається в категорії «Влада» – 2,49 (відцентрована оцінка -1,71). Однак, на відміну від результатів Шварца, не «Стимуляція», а «Досягнення» (3,83) та «Гедонізм» (3,87) виявилися наступними за рівнем знижених оцінок. Найвищу середню оцінку отримала цінність «Безпека» – 4,7 (відцентрована – 0,51), що свідчить про домінування прагнення до стабільності серед опитаних представників місцевої влади. З огляду на те, що система цінностей є змінною та чутливою до життєвого досвіду, було висунуто припущення щодо можливої залежності оцінок від вікових особливостей респондентів.

Спираючись на теорію розвитку особистості Еріка Еріксона (1959), можна припустити, що молодь частіше орієнтується на самореалізацію, кар’єрний розвиток і задоволення, тоді як у середньому віці більшою є зосередженість на родинних цінностях, стабільності та спадкоємності. У зрілому віці перевагу віддають традиціям та усталеним нормам. Шварц також зазначає, що тип «Доброзичливість»

зазвичай є домінантним для осіб середнього віку, тоді як «Традиційність» переважає в старшому віці. Проте результати нашого опитування не виявили значущого впливу віку на структуру цінностей респондентів. Це може пояснюватися тим, що більшість опитаних належали до однієї вікової групи, а саме середнього віку, яка є типовою для зайнятості в органах місцевого самоврядування.

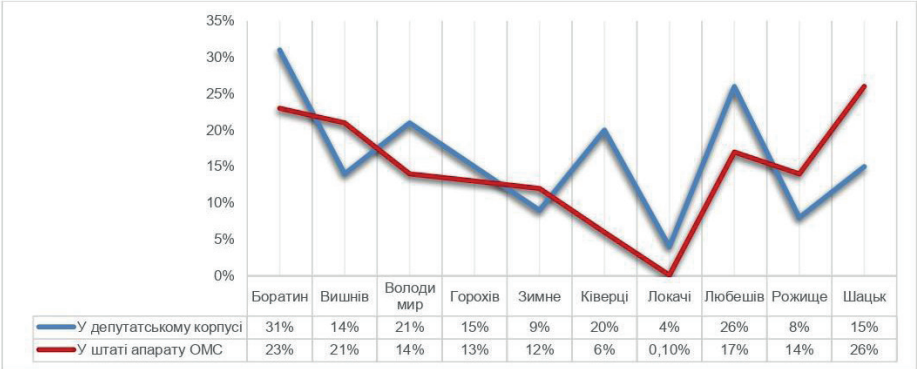

Рис. 1. Частка молоді в органах місцевого самоврядування на прикладі 10 громад Волинської області.

Джерело: Дослідження в 10 партнерських громадах Волинської області Проекту USAID «ГОВЕРЛА».

На рис. 1 представлено частку молоді в штатних структурах місцевих рад десяти громад Волинської області, що брали участь у Проєкті USAID «ГОВЕРЛА». Подібну вікову структуру демонструють і загальнонаціональні дані, які оприлюднило Національне агентство з питань державної служби (Рис. 2).

Рис. 2. Фактична кількість державних службовців, які працюють, у віковому та гендерному розрізі в Україні

Джерело: Національне агентство України з питань державної служби.

Результати дисперсійного аналізу ANOVA (Рис. 3) показали, що показники таких мотиваційних типів, як «Самоуправління», «Стимуляція», «Досягнення», «Безпека», «Доброзичливість» і «Конформізм» не демонструють статистично значущого зв'язку зі статтю чи рівнем освіти.

Response C_Self_Direction :							Response C_Achievement :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)			Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.2813	0.28131	0.9866	0.3309		Education	1	0.2958	0.29577	0.6355	0.4335	
Gender	1	0.3872	0.38720	1.3580	0.2558		Gender	1	0.9642	0.96420	2.0718	0.1635	
Residuals	23	6.5578	0.28512				Residuals	23	10.7039	0.46539			
Response C_Stimulation :							Response C_Security :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)			Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.0022	0.00215	0.0036	0.9529		Education	1	0.0535	0.053515	0.2738	0.6058	
Gender	1	0.1884	0.18840	0.3123	0.5817		Gender	1	0.0215	0.021457	0.1098	0.7434	
Residuals	23	13.8743	0.60323				Residuals	23	4.4952	0.195443			
Response C_Benevolence :							Response C_Conformity :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)			Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.0044	0.004365	0.0179	0.8949		Education	1	0.0250	0.025035	0.0799	0.7800	
Gender	1	0.0026	0.002568	0.0105	0.9193		Gender	1	0.1901	0.190135	0.6068	0.4439	
Residuals	23	5.6233	0.244491				Residuals	23	7.2064	0.313321			

Рис. 3. Результати дисперсійного аналізу ANOVA для незалежних змінних “стать” та “рівень освіти”

Джерело: обрахунки авторки.

Натомість виявлено значущий взаємозв'язок між статтю респондента та рівнем оцінок за типами «Гедонізм» та «Традиційність» (Рис. 4). Водночас жінки виявили дещо вищу орієнтацію на задоволення від життя, особливо в аспекті використання будь-якої нагоди для розваг – 3,1 проти 2 балів у чоловіків.

Response C_Hedonism :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.2237	0.2237	0.3094	0.58345	
Gender	1	4.9491	4.9491	6.8426	0.01545 *	
Residuals	23	16.6355	0.7233			
Response C_Tradition :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.0482	0.04819	0.1543	0.69804	
Gender	1	1.7432	1.74317	5.5827	0.02697 *	
Residuals	23	7.1817	0.31225			

Рис. 4. Результати аналізу впливу освіти та статі на мотиваційно ціннісний тип “Традиційність”

Джерело: обрахунки авторки.

У сфері традиційних цінностей також спостерігаються гендерні відмінності: чоловіки обрали твердження, пов'язані зі скромністю, вірністю традиціям та прийняттям своєї ролі в суспільстві. За всіма пунктами середні значення відповідей чоловіків перевищували жіночі, особливо щодо самозадоволення тим, що маєш (4,3 проти 3,7) та прихильності до культурних звичаїв (5,1 проти 4,6).

Найбільш показовим є виявлений зв'язок між типами «Влада» та «Універсалізм» (Рис. 5). Обидві статі однаково оцінили важливість того, щоб їхні вказівки виконували (3,7). Проте жінки частіше розглядали владу як інструмент досягнення матеріальних благ – оцінка 2,9 проти 1,3 у чоловіків. Жінки також більшою мірою схильні асоціювати владу з багатством і здатністю до примусу. Своєю чергою, тип «Універсалізм» частіше домінує в чоловіків. Це проявляється у вищих оцінках щодо захисту слабких (5,4 проти 4,6), участі в екологічних ініціативах (4,8 проти 3,5), розуміння інших людей (5 проти 3,8) та толерантності до інакшості.

Response C_Power :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.322	0.3220	0.5948	0.4484265	
Gender	1	8.168	8.1680	15.0872	0.0007496	***
Residuals	23	12.452	0.5414			
Response C_Universalism :						
	Df	Sum Sq	Mean Sq	F value	Pr(>F)	
Education	1	0.03736	0.03736	0.5176	0.4791	
Gender	1	2.01415	2.01415	27.9012	2.323e-05	***
Residuals	23	1.66034	0.07219			

Рис. 5. Результати аналізу впливу освіти та статі на мотиваційно-ціннісні типи "Влада" та "Універсалізм"

Джерело: обрахунки авторки.

Для представників обох статей виявилось однаково важливим, щоб інші дотримувалися їхніх вказівок (середнє значення для чоловіків і жінок становить 3,7). Водночас жінки частіше, ніж чоловіки, розглядають владу як інструмент для досягнення матеріальних вигод: їхня оцінка становить 2,9 проти 1,3 у чоловіків, що може свідчити про більш тісну асоціацію влади з економічними перевагами в жіночій частини респондентів. Крім того, жінки виявили більшу орієнтацію на багатство – середня оцінка "3" (що відповідає варіанту "трохи схожа на мене") порівняно з оцінкою "2" у чоловіків (відповідно – "не схожий на мене"), що додатково підкреслює їхню вираженішу матеріальну спрямованість.

Щодо використання влади з примусовою метою жінки продемонстрували вищу схильність (оцінка 2) порівняно з чоловіками (1,2). Утім, загалом обидві групи респондентів не ототожнюють себе з насильницьким використанням влади, що видно із загального низького рівня підтримки такого твердження. Схожа тенденція простежується і в оцінках щодо важливості ролі особи, яка надає вказівки іншим: жінки оцінили цю характеристику вище (2,8) порівняно з чоловіками (2). Аналогічні результати щодо показника значущості володіння дорогими речами, які демонструють заможність, оскільки результат також вищий серед жінок (2,4) проти 1,1 у чоловіків, хоча середня оцінка для жінок залишається на межі між варіантами "не схожа" та "трохи схожа на мене".

Загалом серед посадовців місцевого самоврядування Боратинської, Вишнівської, Володимир-Волинської, Горохівської та Рожищенської громад жінки виявляють вищий рівень матеріальної орієнтації, а також сильніше прагнення використовувати владні повноваження з метою особистих економічних вигод і контролю над іншими порівняно з чоловіками. Водночас представники обох статей однаковою мірою надають значення здатності впливати на інших, щоб досягати послуху й виконання власних рішень.

Щодо мотиваційно-ціннісного типу “Універсалізм”, який тісно пов’язаний з альтруїстичними установками, спостерігаємо помітну гендерну відмінність. Зокрема, чоловіки надають більшої ваги захисту вразливих і слабких членів суспільства (оцінка 5,4, що знаходиться між “схожий на мене” та “дуже схожий”), тоді як жінки оцінили цей аспект нижче – 4,6. Така різниця може бути зумовлена стійкими гендерними стереотипами, згідно з якими чоловіків сприймають як “сильну статтю” із обов’язком захищати інших. У сучасному українському контексті ці уявлення, ймовірно, посилилися внаслідок війни, адже значна частина чоловіків була мобілізована до лав Збройних сил і бере участь у бойових діях. Це, своєю чергою, закріпило в суспільній свідомості образ чоловіка як воїна та захисника – ролі, які традиційно асоціюються з мужністю та фізичною силою.

У питанні важливості толерантності до різних соціальних груп та осіб оцінки чоловіків (5) і жінок (4,9) практично збігаються, що свідчить про схожий рівень чутливості до цього аспекту. Водночас чоловіки виявляють більшу схильність брати участь в ініціативах на захист довкілля (4,8 проти 3,5 у жінок), а також надають більшій значущості збереженню природи (5,1 порівняно з 4,5 у жінок). Схожий розрив спостерігається й у відповіді на твердження про відкритість до інших людей, які відрізняються від них: чоловіки продемонстрували оцінку 5 (“схожий на мене”), тоді як жінки – лише 3,8, що відповідає варіанту “трохи схожа на мене”.

Крім того, чоловіки більше підтримують ідею рівних можливостей для всіх людей (5,3) порівняно з жінками (4,6). Аналогічна тенденція простежується у ставленні до екологічної безпеки: важливість захисту природи від руйнування та забруднення чоловіки оцінили вище (5,3), ніж жінки (4,1). У твердженні про чесне ставлення до всіх людей, зокрема до незнайомих, чоловіки також мають дещо вищий показник (5) порівняно з жінками (4,7). А значущістю прийняття інших, навіть якщо вони мають протилежну думку, чоловіки знову демонструють вищу оцінку 4,7 проти 3,3 у жінок, що свідчить про вищу толерантність серед чоловіків у цьому аспекті.

Оскільки мотиваційно-ціннісні типи “Влада” та “Універсалізм” за своєю суттю є протилежними, важливо проаналізувати загальні тенденції, які спостерігаються серед представників органів місцевого самоврядування, аби зрозуміти, яка з орієнтацій, владна чи універсалістська, переважає у їхньому ціннісному профілі.

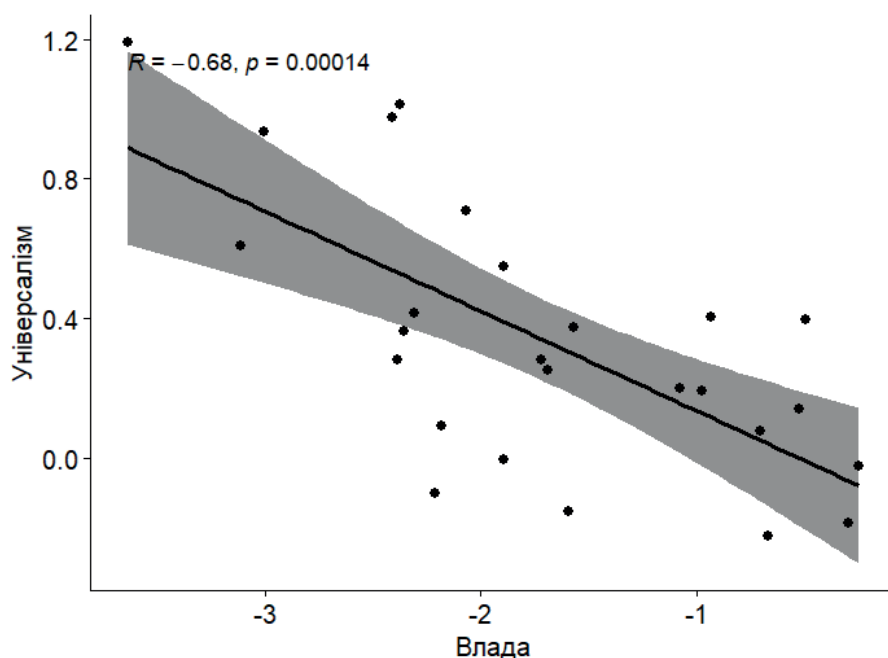

Рис. 6. Результати лінійної регресії
для мотиваційно-ціннісних типів «Влада» та «Універсализм»

Джерело: обрахунки авторки.

Результати лінійної регресії (Рис. 6) показують, що зі зростанням значення типу «Влада» на одну одиницю показник «Універсализму» знижується на 1,61. Це свідчить про суттєву негативну кореляцію між цими двома ціннісними орієнтирами. Інакше кажучи, що сильніше виражене прагнення до домінування та контролю, то меншою є схильність до альтруїстичних і гуманістичних ідеалів.

Висновки. Здійснений аналіз мотиваційно-ціннісних орієнтацій представників органів місцевого самоврядування у Волинській області виявив, що серед респондентів найменш вираженим є прагнення до домінування та контролю – тип «Влада» набрав найнижчий середній бал. Це свідчить про те, що мотивація до участі у владних структурах на місцевому рівні не зумовлюється бажанням безпосередньої переваги над іншими чи прагненням до статусного домінування.

Натомість вищі показники за типами «Досягнення» та «Гедонізм» вказують на значущість особистісної реалізації та орієнтації на задоволення життям серед посадовців. Водночас найвищу середню оцінку здобула цінність «Безпека», що підкреслює домінування потреби у стабільності, гармонії та соціальному порядку в системі мотивацій місцевих управлінців.

З огляду на вплив соціально-демографічних чинників, результати свідчать про відсутність значущих кореляцій між віком та структурою цінностей, що, ймовірно, пояснюється відносною однорідністю вибірки, оскільки більшість опитаних належали до середнього віку. Рівень освіти також не має істотного впливу на переважну більшість ціннісних типів. Натомість фактор статі виявився статистично значущим і заслуговує окремої уваги.

Здобуті дані засвідчили, що жінки, на відміну від чоловіків, частіше асоціюють владу з економічними вигодами та схильні сприймати її як засіб досягнення матеріальних благ. Вони також виявляють дещо більшу готовність використовувати владні повноваження у примусовий спосіб, хоча загалом і чоловіки, і жінки не ідентифікують себе з жорсткими формами контролю. При цьому чоловіки вищими оцінками наділяють цінності, пов'язані з альтруїзмом, рівністю та екологічною відповідальністю, що входять до кластеру «Універсалізм».

Серед чоловіків більш поширені установки на соціальну справедливість, захист природи, прийняття інших і підтримку вразливих груп. Хоча жінки загалом також надають певного значення цим аспектам, їхні оцінки в середньому нижчі. Водночас толерантність до різних соціальних груп обидві статі визнають як достатньо важливу, що свідчить про наявність базової чутливості до суспільного різноманіття.

Результати дослідження демонструють наявність гендерного поділу в мотиваційно-ціннісних установках представників місцевої влади: чоловіки більше орієнтовані на гуманістичні й альтруїстичні цінності, тоді як жінки частіше акцентують увагу на інструментальному вимірі влади. Виявлений негативний зв'язок між типами «Влада» та «Універсалізм» дозволяє зробити припущення про конфліктність цих орієнтацій у межах індивідуальної мотивації. Цей висновок має потенціал для подальшого вивчення з урахуванням специфіки гендерної соціалізації та ролі соціального контексту у формуванні управлінських пріоритетів.

Бібліографічні покликання:

Вебер, М. (1998). Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика, К., 1998. С. 83–86.

Ніцше, Ф. Жадання влади. Бібліотека української літератури, URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3782>.

Стан молодіжної політики у Волинській області. Результати дослідження у 10 партнерських громадах Волинської області Проекту USAID «ГОВЕРЛА» (2022). Децентралізація в Україні. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1088/Volyn_Youth_Policy_UKR.pdf.

Adler, A. (2013). The Science of Living (Psychology Revivals). In Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9780203386750>.

Anshen, R. N., & Fromm, E. (1948). Man for Himself. An Inquiry into the Psychology of Ethics. *The Philosophical Review*, 57(5), 518. <https://doi.org/10.2307/2181722>.

Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA10089456>.

Feldman, S. (2003). Values, ideology, and the structure of political attitudes. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), *Oxford handbook of political psychology*, pp. 477–508. Oxford University Press.

Foucault, M. (1982). The subject and power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795. <https://doi.org/10.1086/448181>.

Guinote, A. (2017). How Power Affects People: Activating, Wanting, and Goal Seeking. *Annual review of psychology*, 68, 353–381. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010416-044153>.

Holub, R., Gramsci, A., & Boothman, D. (1996). Further Selections from the Prison Notebooks. *Italica*, 73(3), 453. <https://doi.org/10.2307/479844>.

Jung, C. (1959). Aion: Researches into the Phenomenology of the Self. URL: <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BA24586211>.

Lukes, S. (1974). Power: a Radical View. URL: http://www.caledonianblogs.net/making_the_case/files/2009/12/Lorenzi-Reading.pdf.

Parsons, T. (1963). On the Concept of Political Power. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 107(3), 232–262. <http://www.jstor.org/stable/985582>.

Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19–45. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>.

Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz Theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>.

Schwartz, S. H. (2021). A Repository of Schwartz Value Scales with Instructions and an Introduction. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(2). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1173>.

Winch, R. F., & Horney, K. (1946). Our Inner Conflicts: A Constructive Theory of Neurosis. *Marriage and Family Living*, 8(3), 79. <https://doi.org/10.2307/348790>.

References

Adler, A. (2013). The Science of Living (Psychology Revivals). In Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9780203386750>

Anshen, R. N., & Fromm, E. (1948). Man for Himself. An Inquiry into the Psychology of Ethics. *The Philosophical Review*, 57(5), 518. <https://doi.org/10.2307/2181722>

Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA10089456>

Feldman, S. (2003). Values, ideology, and the structure of political attitudes. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), *Oxford handbook of political psychology*, pp. 477–508. Oxford University Press.

Foucault, M. (1982). The subject and power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795. <https://doi.org/10.1086/448181>

Guinote, A. (2017). How Power Affects People: Activating, Wanting, and Goal Seeking. *Annual review of psychology*, 68, 353–381. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010416-044153>

Holub, R., Gramsci, A., & Boothman, D. (1996). Further Selections from the Prison Notebooks. *Italica*, 73(3), 453. <https://doi.org/10.2307/479844>

Jung, C. (1959). Aion: Researches into the Phenomenology of the Self. URL: <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BA24586211>

Lukes, S. (1974). Power: a Radical View. URL: http://www.caledonianblogs.net/making_the_case/files/2009/12/Lorenzi-Reading.pdf

Nitsshe, F. Zhadannia vldy. Biblioteka ukrainskoi literatury, URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3782> [in Ukrainian].

Parsons, T. (1963). On the Concept of Political Power. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 107(3), 232–262. <http://www.jstor.org/stable/985582>

Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19–45. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>

Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz Theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>

Schwartz, S. H. (2021). A Repository of Schwartz Value Scales with Instructions and an Introduction. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(2). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1173>

Stan molodizhnoi polityky u Volynskii oblasti. Rezultaty doslidzhennia u 10 partnerskykh hromadakh Volynskoi oblasti Proiektu USAID “HOVERLA” (2022). Detsentralizatsiia v Ukraini. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1088/Volyn_Youth_Policy_UKR.pdf [in Ukrainian].

Veber, M. (1998). Sotsiologiia. Zahalnoistorychni analizy. *Polityka*, K., 1998. S. 83-86. [in Ukrainian]

Winch, R. F., & Horney, K. (1946). Our Inner Conflicts: A Constructive Theory of Neurosis. *Marriage and Family Living*, 8(3), 79. <https://doi.org/10.2307/348790>

THE MOTIVES FOR COMING TO POWER AT THE LOCAL LEVEL IN UKRAINE: AN ANALYSIS OF THE CASE OF VOLYN REGION

Oleksandra Los ^{a,*}

^aDepartment of National Security and Political Science, The National University of Ostroh Academy, Ostroh, Ukraine

ABSTRACT

The paper examines the issue of motivation to come to power at the local level on the example of communities in the Volyn region. The aim of the study is to analyze the influence of personal values of local authorities' representatives on their motivation to work in local authorities. The paper considers the main theoretical approaches to defining the concept of power, its connection with the motivational aspects of a person, as well as the role of values in shaping the motivational structure. The study is based on the methodology for studying motivational and value types developed by S. Schwartz and a quantitative questionnaire survey of representatives of local self-government in the Volyn region. The author emphasizes the importance of understanding personal values for effective management and political activity at the local level. The results of the study show that personal values have a significant impact on the motivation to work in local authorities, which in turn

ARTICLE INFO

Keywords:

motivation, values, local governments, motivational and value types

**Corresponding author:*

oleksandralos91@gmail.com

*ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3694-9840>

Article history:

Received 23.09.2024

Accepted 20.11.2024

affects the quality and efficiency of performance of official duties. The conclusions of the study can be useful for developing recommendations for improving the governance system at the local level.

Content from this work may be used under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY 4.0). Any further distribution of this work must maintain attribution to the author(s) and the title of the work, journal citation and DOI.